

3.959

CLASICI ROMÂNI

~~438~~ II A
PAGINI ALESE

50.895 C

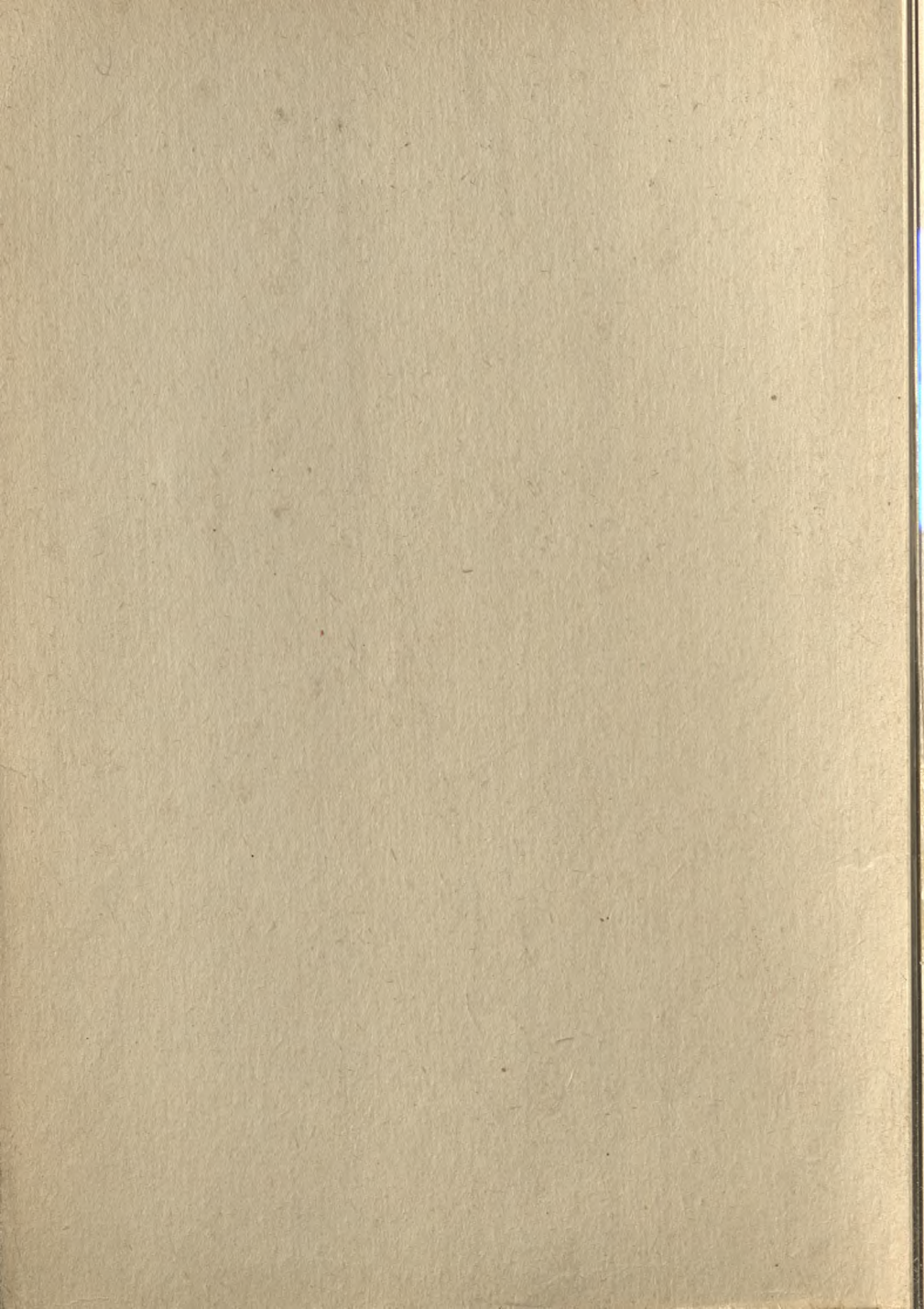
A. L. DONICI

FABULE

-1

233

EDITURA TINERETULUI

AL. DONICI

~~438~~
~~II A~~

F A B U L E

Inv. 765

50.895 C

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
OLUJ-NAPOCA

498.293

EDITURA TINERETULUI

1950

1-0.608

F A B U L E

[faint red mark]

~~111 my~~

PREFATĂ

Influența pe care puternica literatură rusă a exercitat-o asupra literaturii române datează de multă vreme. Întărirea relațiilor economice dintre Principatele Române și poporul rus, în decursul secolelor trecute a avut drept urmare o întărire a legăturilor politice și culturale între țările noastre.

Trăind sub crâncena asuprire turcească, Principatele Române nu au avut putința să-și desvolte o viață culturală de sine stătătoare. Personalitățile culturale care s'au ridicat din mijlocul poporului român, în această perioadă, găsesc numai în Rusia posibilitatea unei dezvoltări temeinice (Petre Movilă, Nicolae Milescu-Spătarul, Mitropolitul Dosoftei, Dimitrie Cantemir).

Dar influența culturii rusești asupra culturii noastre naționale și mai cu seamă asupra literaturii noastre, se întărește pe măsură ce crește lupta poporului rus pentru libertate. Opera lui Radicev (în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea), operele marilor gânditori ruși Herzen, Eielinschi, Dobroliubov, Cernișevschi, a poezilor Pușchin, Lermontov și alții (în prima jumătate a secolului al XIX-lea),

avântatul spirit revoluționar trezit de decembrisți, dau naștere unei literaturi puternice, izvorâte din dorința arzătoare de libertate a poporului rus.

Din operele acestei literaturi au învățat și tinerii noștri scriitori ai veacului trecut. Ei au învățat cum trebuie să-ți iubești poporul și să lupți pentru libertatea lui, cum trebuie să unăști asupra și pe asupra; cum să găsești în realitățile de fiecare zi răspunsul celor mai adânci probleme puse de viață; cum să descoperi în lupta poporului pentru libertate în trecut, minunate izvoare de inspirație care să dea naștere unor opere valoroase și să lumineze calea spre viitor.

În lucrările lor, Hașdeu, Asachi, Costachi Stamati se inspiră din nemuritoarele opere ale lui Pușchin. Scrierile marelui fabulist rus Crilov exercită o deosebită influență asupra lucrărilor lui Grigore Alexandrescu și Alexandru Donici.

Puternica literatură rusă este un îndreptar pentru literatura noastră națională în lupta dusă împotriva asupra otomane, împotriva învechitelor instituții medievale care strângulau dorul de libertate și de propășire a Principatelor. Vasile Cârlova, Ion Catina, Grigore Alexandrescu, Dimitrie Bolintineanu, C. Negruzzi, Costache Faca, Cezac Boliac, Constantin Aricescu, Vasile Alecsandri (în prima perioadă a activității sale literare) se inspiră în operele lor originale din literatura rusă. Ei traduc multe din operele rusești și fac astfel cunoscută în Țările Românești suflul de libertate și înnoire care se desprindea din lucrările marilor scriitori ruși.

În 1885, aflându-se la Odesa, marele nostru poet Mihail Eminescu, cunoaște operele lui Pușchin. El își exprimă admirația nemărginită pe care i-o trezesc poeziile poetului revoluționar: „Acum — scrie el unui prieten — să-ți spun drept, nu mă mai simt așa de singur, mi-am găsit un tovarăș, un mare tovarăș, care deși îmi grăiește într'o limbă pe care nu o pot gusta încă, dar bănuiesc minunata lui creațiune poetică”.

Adânc impresionat de versurile lui Pușchin, Eminescu învață rusește pentru a putea cânta în limbă românească versurile care l-au emoționat atât. El traduce un fragment din Oda „Către Ovidiu”.

Alexandru Donici (1806—1866), pe care-l prezentăm în lucrarea noastră de față, este și el unul din scriitorii români a căror operă a fost adânc influențată de literatura rusă.

După ce debutase cu traducerea „Cântecelului” lui Pușchin „Căruța poștei”, care, deși netipărit, „curând se făcu popular”, tipări în 1837, într'o broșură neiscălită, apărută la București, poemul pușchinian „Țigani”. Donici scoase în două broșuri succesive fabulele sale: în 1840 și 1842. În 1844 publică împreună cu C. Negruzzi, volumul de „Satire și alte poetice compuneri”, traduse din Antioh Cântemir. Această constituie ultima contribuție literară a lui Donici. Aproape toate scrierile lui Donici constituie o literatură de protest, de atitudine critică a nedreptei orânduiri sociale. Nu întâmplător și-a ales el pentru a traduce, a prelucra sau a localiza, fie un poem ca „Țigani” de Pușchin, în care marele poet rus face, prin intermediul eroului său Aleco, o critică puter-

nică regimului despotic, fie niște satire ca acelea ale lui Antioh Cantemir, al căror caracter combativ demască viciile „proștilor puternici”, fie, mai ales, fabule ca acelea scrise de Crîlov, adevărate ace înroșite în focul indignării și revoltei și împlântate în inima exploatorilor și a uneltelor lor. Dacă traducerea „Cărutei poștei” e încă stângace, lucru care n'a împiedecat, totuși, răspândirea destul de mare a cântecului, poemul „Țigani” e tradus într'o formă mai cursivă, într'o limbă mai expresivă. Donici a trăit mult timp în Rusia. Aci s'a familiarizat cu literatura rusă și a ajuns stăpân pe limbă îndeajuns ca să îndeplinească condițiile cerute unui bun traducător.

Opera cea mai de seamă a lui Donici o constituie fabulele, care au ca model, în deosebi, fabulele marelui scriitor rus Crîlov.

Predilecția lui Donici pentru fabule nu-i de loc întâmplătoare și nu constituie un fenomen izolat în literatura vremii. De altfel, înflorirea fabulei apare ca o caracteristică a începuturilor literaturii noastre moderne culte.

Fire mai puțin dinamică, cu oarecare sfială în fața manifestărilor publice, fățișe, Donici, care este totuși profund afectat de nedreptățile sociale, de bunul plac al cârmuitorilor regimului de atunci, își canalizează indignarea și revolta în literatură. Pentru Donici, fabula e o bună armă de satirizare a unor moravuri pe care le urăște, iar Crîlov îi servește în această privință drept un excelent model. Scriitorul rus, spirit ascuțit și vioi, introdusese în fabulele sale un haz special, o păcăleală isteasă — atât de specifică

poporului — o morală arzătoare, strecurate cu mult meșteșug.

Fabulistul nostru, trăind vreme îndelungată în Rusia, fu influențat de atmosfera cercurilor de idei înaintate, care înrăuriseră opera lui Crilov. Donici, înrudit cu scriitorul rus prin același duh vioi și micalit, se inspiră din opera acestuia, adaptând scrierile sale realităților și obiceiurilor dela noi.

Fără a fi simple narațiuni dialogate, cu întâmplări din viața animalelor, fabulele lui Donici prezintă o deosebită semnificație socială. Printre fabutele care au o legătură directă cu viața societății românești din timpul regimurilor apuse și care izbesc prin plasticitatea și forța lor de demascare, sunt acelea în care se zugrăvește judecata nedreaptă, bunul plac al cârmuitorilor și luarea de mită a slujbașilor de pe atunci.

Pe asupritori, fabulistul îi reprezintă în chipuri de animale sălbatice: lei, lupi, vulpi, urși, etc... Ele ne mai înfățișează însă și alte caracteristici ale administrației claselor exploatatoare: slugărnicia („Doi câini”), parvenitismul („Vulturul și Paiangul”), înșelătoria („Ochii și nasul”) și atâtea altele.

Dacă asupritorii sunt înfățișați ca animale de pradă, pentru cei asupriți este ales chipul oii blânde, pașnice, răbdătoare. Acest din urmă element arată că Donici trăind în perioada anterioară dezvoltării capitalismului — și deci a clasei muncitoare — n'a cunoscut pe muncitorul dârz și neînfricat, pe țaranul muncitor, care — sub conducerea clasei muncitoare — luptă pentru drepturile sale și care nu mai poartă chipul „oii blânde, pașnice și răb-

dătoare". Uneori, fabulele se referă la viața de chin a țaranului, care nu ne apare (de loc idealizat, ci nevoit să suporte abuzurile slujbașilor, stăpânirii ca în „Petrenii și Bistrița”. Nenorocirile îi amenință însă pe țărani nu numai din partea funcționarilor. Exploatarea boierilor îi apasă neconținut. În fabula „Frunzele și rădăcina” ni se desvăluie orgoliul boieresc. Biciuirea celor puternici, care desconsideră poporul, o găsim în „Lupul nazir” și în „Veverita”. Fabulele lui Donici oglindesc multe alte laturi importante ale vieții românești din vremea poetului, iar unele rămășițe ale acestor aspecte, satirizate de fabulist, pot fi întâlnite și în zilele noastre.

Cosmopolitismul, pasiunea oarbă pentru cultura decadentă a apusului și desconsiderarea valorilor naționale, sunt puternic ironizate în „Momița la bal mascat” și în „Muștele și albina”. Apoi misticismul, superstițiile, exploatarea credulității sunt combătute în „Oracolul”.

Concluzia morală nu se găsește la toate fabulele, (așa de pildă la „Vulturul și albina”, „Greierul și furnica”, „Leul la vânat”, „Veverita”, „Oracolul”, etc.), fiindcă povestirile sau întâmplările scoase din viață sunt interesante prin ele înseși.

Unele fabule încep cu morala („Lupul nazir”, „Elefantul la domnie”, etc.), altele o au la sfârșit („Lupul și cucul”, „Vulpea pedepsită”, „Râul și heleșteul” și altele). Câteodată, în locul moralei întâlnim adevărate comentarii critice asupra viciului satirizat în fabulă, ca în „Vulpea și Gânsacul”. Conținutul multora din fabule oglindesc realitatea incon-

jurătoare și reproduc felul de viață al societății din acea vreme. Se redau tipuri făcând parte din diferite pături sociale, cu vioiciune și îndemânare. E greu ca sub înfățișarea animalelor și mai ales (sub aspectul obiectelor neînsuflețite să prezinti caracterul complicat al unui om dintr'o clasă sau alta, dar Donici a învins cu o uimitoare iscusință aceste greutăți. Fabulistul observă trăsăturile caracteristice ale oamenilor și vorbește despre ei scurt și precis, în cuvinte neaoș românești, cu un surâs de o subtilă ironie, dar bun, totodată.

Potrivindu-și versul după ritmul necesar povestirii, ori dialogului, Donici întrebuintează uneori un ritm încetinit, domol, alteori repede, ușor și vioi, după cum îl cere conținutul.

Limba, în general, populară, folosește din când în când unele neologisme specifice vremii, ca: jaluz, demision, lornetă. Adesea însă, acestea sunt folosite intenționat — pentru crearea unei anumite atmosfere, ca de pildă: rendez-vu (rendez-vous), biledu (billet-doux) (în fabula „Momița la bal”). Uneori, fabula pierde din prospețime din cauza unui vers greoi sau a unei rime forțate.

Desconsiderate în vremea autorului lor, fabulele lui Donici sunt puse tot mai adânc sub obroc, în timpul întunecatului regim burghezo-moșieresc și doar câteva din ele, cele mai... „nevinovate” („Două poloboace”, „Creierul și furnica”), își găseau un loc modest prin câte un manual școlar. De vreo ediție documentată a lor nici vorbă. Niciuna din colecțiile de clasici, care au fost editate în ultimele decenii, nu cuprinde opera aceasta de mare și incontestabilă valoare literară și socială.

Critica și istoria literară a regimului nostru de democrație populară, pornind să cerceteze operele scriitorilor de pe pozițiile criticii științifice ale marxism-leninismului și scoțând la lumină valorile culturale înconjurate de complotul tăcerii, în timpul regimurilor burghezo-moșierești, se străduiește să redea poporului toată bogăția literaturii noastre. În sensul acesta, trebuie să fie privită și prezentarea de față.

EMIL BOLDAN

VULTURUL ȘI ALBINA

Vulturul pe o albină
A zărit-o în grădină
La revărsatul de zori,
Bâzâind pe lângă flori.
Și i-a zis: „O, ticăloasă,
Albină nesățioasă!
Tu petreci a ta viață
Tot pe flori și pe verdeață
Migăind¹ neconținut
Nu știu pentru ce sfârșit.
Dar nici însuși tu nu știi
Care-i munca ta cea bună,
Când ca tine mii de mii
Miere la un stup adună.
Iar apoi, ce fericire
Moștenesc eu dela fire!
Cum aripile-mi întind
Și mă desfățez sburând
Cătră ceruri, cătră soare
De a mea putere mare,
Păsările lumii, toate
Fug, se ascund înspăimântate.”
„Fii tu în veci prea slăvit,”
Albina lui i-a rostit.
— „Joe² să te norocească

¹ A migăi - a lucra încet și cu mare băgare de seamă. (N. R.)

² Joe - Jupiter, considerat de vechii Greci și de Romani drept părintele zeilor. (N. R.)

Și anii să-ți înmulțească,
Iar eu fiind rânduiește,
Obșteii să ostenesc.
Mă cunosc prea fericită,
Când fagurii îi privesc,
Lucrați de mii de albine;
Și știu că și dela mine
Un pic de miere măcar,
S'a adus întru bun dar."

GREIERUL ȘI FURNICA

Greierul în desfătare,
Trecând vara cu cântare,
Deodată se trezește
Că afară viscolește,
Iar el de mâncat nu are,
La vecina sa furnică,
Alergând cu lacrimi pică,
Și se roagă să-l ajute
Cu hrană să-l împrumute,
Ca de foame să nu moară,
Numai pân' la primăvară.
Furnica l-a ascultat
Dar așa l-a întrebat:
„Vara când eu adunam,
Tu ce făceai?” „Eu cântam
In petrecere cu toți”.
„Ai cântat! îmi pare bine,
Acum joacă dacă poți,
Iar la vară, fă ca mine.”

LUPUL ȘI CUCUL

„Rămâi sănătos, vecine!
A zis lupul cătră cuc.
Acele țări de rău pline
Le părăsesc și mă duc,
Nu mai pot trăi aici,
De om, câine prigonit:
In Arcadia¹ ferice!
Este codru de trăit.
Unde aurita vreme
Impărătește deplin,
Unde lupu' nu se teme
De năpăstile ce-i vin,
Acolo nu sunt războaie,
Toți în pace viețuesc:
Omul este blând ca oaia,
Iar câinii nici hămăiesc.”
„Cale bună, măi vecine!
Dar te rog, să-mi spui curat;
Năravul nu-ți iei cu tine?
Și colții ți-ai lepădat?”
„Să-i lepăd! dar cum se poate?!”
„Apoi, ține minte, frate,
Că la viitoarea iarnă,
Ai să rămâi fără blană.”

¹ *Arcadia* - regiune din vechea Grecia pe care închipuirea scriitorilor antici au făcut-o loc al fericirii și purității. (N. R.)

Și așa s'a întâmplat,
Precum cucul i-a cântat.

Intre oameni iar sunt unu
Cu colți de lup înzestrați;
Ori în care parte-a lumii
Ei vor fi tot ne'mpăcați.

VULPEA ȘI BURSUCUL

Da' dincotro și unde,
Alegi tu așa iute?
Bursucul întâlnind pe vulpea-a întrebat.
„Oh, dragă cumătre, am dat peste păcat,
Sunt iată surgunită!
Tu știi că eu am fost în slujbă rânduită
La o găinărie.
Cu trebile ce-aveam, odihna-mi am lăsat,
Și sănătate-mi am stricat;
Dar tot eu am căzut în groaznică urgie
Pe niște pări nedovedite,
Precum că luam mite.
Tu singur martur ești, în adevăr să spui;
De m'ai văzut cumva, măcar cu vreun pui?”
„Nu, dragă cumătră; dar când ne întâlneam,
Eu cam ades vedeam,
Că tu pe botișor
Aveai și pufușor.”

Se întâmplă și la noi de vezi
Cum altul, având loc, așa se tânguește,
Incât îți vine mai să-l crezi,
Că abia din leafă se hrănește
Dar astăzi butcă¹, mâine cai,

¹ Butcă - caleașcă, cuvânt întrebuțat mai ales în Moldova. (N. R.)

De unde oare-i vin? și când ar vrea să stai,
Să-i faci curată socoteală
Pentru venit și cheltuială,
N'ai zice ca bursucul : că are pufușor
Pe botișor?"

VULTURUL ȘI PAINGUL¹

Prin nouri, vulturul spre muntele Ceahlăul,
Intinse sborul său.

Pe cea mai 'naltă stâncă a lui, el se așează,
Și lumea dedesubt privind se desfătează.

Un șir de munți măreți, Moldova de o parte,
A ei câmpii, păduri; a ei frumoase sate!

Și ape: Bistrița, Moldova și Siret,
Pe șesuri vesele, se văd curgând încet.

„Să fie lăudat al tău, o Joe, nume
Pentru aripile ce tu-mi ai înzestrat,
Cu care mă ridic la înălțimea lumii,
Pe unde nimene a fi n'a cutezat!”

Aceste vulturul rostește bucuros.

„Da' știi, prietene, că ești lăudăros!”

Paingul de pe mușchi atuncea îi răspunde:

„Dar uită-te de vezi: și eu sunt oare unde?”

Se uită vulturul și vede înadins,

Paingul lângă el, cum mreaja-a întins.

„De unde te-ai luat?”

Intreabă el mirat:

„Și cum te-ai tărîit?”

„Să-ți spun adevărat,

Paingul a răspuns:

Pe coadă-ți am venit,

Tu însumi m'ai adus;

¹ *Paing* - păianjen, cuvânt întrebuințat în Bucovina. (N. R.)

Cu a mea putere eu nici aş fi îndrăsnit,
Iar de-acum nu am de tine trebuinţă,
Aici, statornică să-mi fac vreo locuinţă!"
El bine n'a sfârşit, şi un vârtej de vânt,
Cu mreaja lui cu tot îl suflă la pământ.

Cum socotiţi şi dumneavoastră:

Dar eu gândesc, că'n lumea noastră,
Sunt mulţi asemenea ca şi paingul meu
Ce fără ostenei se trag în sus mereu,
De coada unui mare;

Şi căroră le pare

Că singuri vrednicesc, şi că li s'a căzut,
Când spre căderea lor
Nu trebuie mai mult
Decât un vântişor.

MOMIȚA¹ ȘI DOUĂ MÂȚE

In a momitelor țară,
(Ce mai nu are hotară),
Odată judecătoare
Era o momiță, care
Chibzuia cu scumpătate
Cumpănă cea de dreptate
Și iată că la momiță
Se arată două mâțe,
Sgâriete, încruntate,
In prigonire de moarte,
Părăsind al lor lăcaș
Pentr'un bulgăre de caș.
Una strigă: „Socotește!
Cașul eu l-am fost ochit.”
Alta țipă: „Hotărăște!
Cașul eu-l am dobândit.”
„Stați!” le zise lor momița,
In cumpăna de dreptate
Se va lămuri ființa
Pricinei de caș urmate.”
Apoi, cașul drept în două
Rupându-l ca prea frumos,
A pus întru amândouă
Cumpene câte un boț,
Dar când cumpăna ridică

¹ *Momiță* - maimuță, denumire folosită în Moldova. (N. R.)

Vede c'o parte-i mai mică;
Mușcă, cearcă, chibzuește.
Și bine nu nimerește.
Acum, partea cea mușcată
Nu trăgea ca cealaltă
Mușcând iar din acea grea,
Tocma' drept nu nimerea.
Și așa pân' la sfârșit,
Tot în cumpene au tras;
Iar mâțele s'au trezit,
Că din caș n'a mai rămas.

DOUĂ POLOBOACE

Un poloboc cu vin,
Mergea în car pe drum, încet și foarte lin,
Iar altul cu deșert¹ las' că venea mai taro,
Dar și hodorozea,
Făcând un vuet mare,
Incât cei trecători în lături toți fugea,
Atunci când el folos nimica n'aducea.

Asemenea în lume,
Acel ce tuturor se laudă și spune:
In trebi puțin sporește
Iar cel ce tace,
Și treabă face:
Acela pururea mai sigur isprăvește.

¹ Cu deșert - gol. (N. R.)

RACUL, BROASCA ȘI ȘTIUCA

Racul, broasca și o știucă,
Intr'o zi s'au apucat,
De pe mal în iaz s'aducă
Un sac cu grâu încărcat.
Și la el toți se înhamă:
Trag, întind, dar iau de seamă
Că sacul stă neclintit,
Căci se trăgea neunit.
Racul înapoi se da,
Broasca tot în sus sălta,
Știuca foarte se izbea,
Și nimic nu isprăvea,
Nu știu cine-i vinovat;
Inșă, pe cât am aflat,
Sacul în iaz nu s'a tras,
Ci tot pe loc a rămas.

Așa-i și la omenire,
Când în obștii nu-i unire:
Nicio treabă nu se face
Cu izbândă și cu pace.

LEUL LA VÂNAT

Leul, Lupul, Vulpea și Câinele odat'
Ca niște buni vecini, s'au fost alcătuit,
Cu toții întrunit,
Să umble la vânat:

Și ce vor căpăta să'mpartă măsurat.

Se'ntâmplă dar, că Vulpea'ntâi

Un Cerb frumos a prins,

Și adunând pe toți ai săi,

Spre jertfă l-a întins.

„Acum e treaba mea, băieți”

Le zise Leul lor.

„Voi trebuie numai să vedeți

Cum eu împart ușor.”

Și despiciând îndat' pe Cerb în patru părți,

A zis: „Acestea sunt frățeștile bucăți,

Și iată: Cel întâi e partea mea de frate;

Al doilea, pe drept ca unui leu se cade;

Ș'acel al treilea, tot mie se cuvine,

Precum voi știți prea bine

Iar de al patrulea, oricare s'ar atinge,

Pe loc îl voi învinge.

VULPEA PEDEPSITĂ

O vulpe la țaran se înnădise odată
La păsări în poiată¹.
Cu acea deprindere și iarna pe omăt
Ea noaptea a venit flămândă la ospăț,
Și în găini s'a desfătat,
Iar după ce s'a săturat,
Apoi a zis: „Destul, mă duc de grabă acasă,
Ca nu cumva să dau pelcica pentru masă,
Dar îngrijirea ei, curând s'a împlinit;
Căci urma se vedea, pe unde a venit.
Țaranul vânător s'a și luat pe urmă,
Și vulpea a ieșit de contăș² foarte bună.

Ce e dac'ar fi și'n lumea mare
Văzută urma la tâlhari,
Atunci mă jur fără mustrare,
Că s'ar vădi și în curți mari.

¹ *Poiată* - coteț, cuvânt întrebuițat în Moldova. (N. R.)

² *Contăș* - haină lungă și largă, îmblănită cu piei de vulpe, cuvânt întrebuițat în Moldova. (N. R.)

LUPUL NAZÎR¹

Oricât de bune rânduiele,
Cum vor intra pe mâini de oameni necinstiți,
Și numai de al lor folos povățuiți
Se fac îndată rele.

Spre pildă, trebuie să știți
Că lupul s'a cerut la leu nazîr pe oi,
Se vede că la ei, precum și pe la noi,
Tot trebuie mijlociri.
Dar pentrucă de lupi sunt rele auziri,
Preluminatul leu ferind nemulțumiri,
A poruncit la sfat,
Să facă tuturor chemare
De o obștească adunare,
La care mic și mare, să fie întrebat:
Ce știu de lup, și ce purtări el are.
Așa dar, fiarele pe rând s'au adunat,
Și într'o unire glas bun de lup au dat.
Pe urmă a ieșit porunca cea leiască:
Pe lup, nazîr deplin, la stâne să-l pornească.
Dar oile ce-au arătat?
La adunare ele au fost neapărat?
Aceasta-i de mirare,
Că statul a uitat să facă lor chemare;
Când ele mai ales erau trebuitoare.

¹ Nazîr - cuvânt ce indica în trecut, la crânduirea pe vâtaful de țigani domnești, adică de robi țigani care aparțineau domnului țării. (N. R.)

VEVERIȚA

Veverița cu credință
De mulți ani slujea la leu;
Slujba cere stăruință,
Și este lucru cam greu,
A fi deștept cu simțire
Și a întâmpina ades
Capricii care din fire,
Au acei mari mai ales.
Nu știu dar, cu ce purtare,
Cu ce chip prea nimerit,
Veverița cinste mare
Dela leu a dobândit.
Și-a luat făgăduință,
Că din dările ce vin,
Ii va da spre cunoștință
Un car de alune plin.
Făgăduința îi bună,
Numai nu aduce saț;
Și la auz ea răsună
Cuvânt aspru: mai răbdați!
Veverița'n ascultare,
Rânjea dinții lăcrămând,
Și din ochi clipea cu jale,
Pururea la slujbă stând;
Când neamurile ei toate,
Ici-còlea pe crengi săltau

Și întru alune coapte
Gustul lor își desfătau.
Vremea trece, vremea sboară;
Veverița a slăbit,
Și de a slujbei povară
Lepădare a pornit.
Leul fără prelungire
Demisionul ei a dat.
Însoțit de mulțămire,
Și de carul încărcat
Cu prea frumoase alune;
Dar puteți să socotiți,
Acum ele ce sânt bune,
Veverița-i fără dinți.

LUPUL ȘI MOTANUL

Un lup odată a intrat,
De frică, nu de voie bună,
Scăpând viața la un sat.
El să gonea din urmă
De cătră vânători cu puște înarmați
Și câini întărâtați;
Iar un așa alai să nu dea dumnezeu
Nici la vrăjmașul meu.
In desnădăjduire,
Sărmanul lup căta oriunde mântuire,
Și întâlnind pe un motan,
Prieten de mai an,
Ii zice: „Frățioare!
Tu nu știi undeva aici a mea scăpare?”
„Ba știi, răspuse el, aleargă la Trifan,
Că este foarte blând și milostiv țaran.”
„Oh! nu pot, cătră dânsu sânt tare vinovat.
Căci astă iarnă lui vițica i-am mâncat.”
„Apoi, dă fuga la Arvinte,
El este un țaran și vrednic și cu minte.”
„Cu dânsul iarăși sânt smintit,
Pentru c'adeseori lui oi am spârcuit¹.”
„Așa dar, ce să faci? la vornicul² bătrân
Aleargă că e bun și primitor român.”

¹ A spârcui - a sfășia în bucăți, a face fărâme. (N. R.)

² Vornic - primar la țară, în trecut. (N. R.)

„Nici la acesta n'am obraz,
Lui an cu niște miei i-am făcut necaz.”
„Apoi dar cumătre, nu-i bine.
Și ce nădejde ai aice pentru tine,
Când tu cu toții ești stricat,
Și numai singur vinovat:
Culege dar ce-ai sămănat!”

RÂUL ȘI HELEȘTEUL

„Ce vrea să zică, frate!”
Zicea cătră un râu vecinul heleșteu,
Eu, apele-ți mereu
Le văd că sunt mișcate,
Și cum nu obosești mi-e greu de înțeles,
Apoi privesc ades
Pe unda ta plutind, când bărci încărcate,
Când plute, luntri din care sunt nenumărate.
Aceste ostenele
Zadarnice și grele
Cum nu le părăsești?
Cum nu le pilduești
De-a mea viață lină
De desfătare plină,
Căci eu, deși nu sunt de hartă arătat,
Deși niciun poet vr'un vers nu mi-a cântat,
Dar stau în maluri moi,
Pe pepini de noroi
Ca o cucoană mare
Pe puful cel mai moale.
De bărci, plute, luntri nu sunt împovărat,
Și greutatea lor asupra-mi n'am cercat.
Viața fără griji în pace mi-o petrec,
Căci toate pe pământ ca vânturile trec.
Deșărtăciunile lumești eu le urăsc,
Și în filosofie prin somn mă adâncesc.”
„Dar filosoficând,

Pătruns-ai legea bine,
Că apele mișcând
Păstrează prospețime?"

Asupra ziselor lui, râul a răspuns.
„Și dacă astăzi eu nu sunt un râu ascuns
De a istoriei prea falnică privire,
Apoi pricina e a mea neadormire
Cu care am urmat acestui înțeles,
Și pentru care sunt din râuri eu ales.
Iar tu, de secete vei fi curând uscat
In trândavul tău pat!"

Această zicere a fost proorocie,
Căci heleșteul sec de grabă s'a mâlit¹.
Iar râul astăzi stă un râu de toți slăvit,
Mișcând neîncetat a sale ape vii.

Așa talentele, când lenea le cuprinde,
Slăbind din zi în zi, se pierd fără a se'ntinde.

¹ *A se mâlit* - a se umple cu mál, a se înmoli. (N. R.)

URSUL LA PRISĂCI¹

La o alegere făcută după legi
Ce dobitoacele povăţuesc din veci,
Pe urs l-au fost ales nazîr peste prisăci.
Deşi s'ar fi putut un altul, oricare fie,
Să prindă o așa cam grea dregătorie.

Căci ursul dacă dă de miere

Apoi se'ncurcă în socotele.

Dar pasă tu de cere

La fiare rânduiele.

Oricine a dorit să intre'n așa post,
Nevrednic, defăimat de către toți a fost,

Și parcă înadins

Asupra ursului s'au strâns.

Toți l-au heretisit²

Iar el a mulțumit.

Ba încă la cei mari și labele a lins.

Dar răul în prisăci curând s'a desvălit;

Căci ursul cum a mers la tact, s'a apucat

De curățit, de retezat,

Și drept, oricare stup în labă-i au intrat

L-a scos de tot curat

Iar miere la bârlog mergea neconținut;

Pân'ce la sfat s'a dat de știre

Și s'a orânduit

¹ *Prisacă* - stupărie, cuvânt de origine slavă, întrebuițat în Moldova. (N. R.)

² *A heretisi* - a felicita, cuvânt intrat în limbă sub influența greacă. (N. R.)

La fața locului pe forme deslușire.
Au mers, au cercetat, au scris, au lămurit,
Dar miere n'au înapoit;
Iar ursul pe loc
S'a și trimis surgun¹ pe iarnă la bârlog,
El în singurătate
Iși supse labelle mult pline de păcate,
Și ca un călător pe mare
Așteaptă vântul cel de cale.

Nici nu mai zic nimică:
De urși mi-e tare frică.

¹ *Surgun* - o altă formă pentru surghiun. (N. R.)

MOMIȚA ȘI OGLINDA

In oglindă o momiță
Chipul își văzu odată,
La a sa tovarășiță
Face semne și-i arată,
Zicând: „Uită-te, privește
La acea caricatură
Cum se strâmbă, se sucește,
Parcă-i puhavă¹ la gură.
Vezi grimasuri² ce întoarce...
Eu 'să fiu așa de slută,
Samă singură mi-aș face
Și m'aș spânzura de ciudă.
Dar cam sânt din surioare
Vr'o trei patru slutișoare
Ca asta, și anume
Pot pe număr a le spune.”
„Nu mai cere trebuința,
I-a răspuns tovarășița,
Căci fără de înșirare,
Adevărul de vei vrea
Noi suntem cam din născare
Tot ca una, fata mea.”

Se găsisse o momiță
Cu de sine cunoștință;

¹ Puhav - umflat. (N. R.)

² Grimasuri - strâmbături, franțuzism. (N. R.)

Iară omul niciodată.
Precum am văzut în faptă
Pe un jacaș¹ domnișor
Căruia i se citea
Fabula de pufușor,
Iar el prea nurliu² râdea
Făcând semne la un alt
Judecător necurat.

¹ *Jacaș* - necinstit, corupt. (N. R.)

² *Nurliu* - grațios, cuvânt întrebuințat în româna mai veche sub influența turcă. (N.R.)

LUPUL LA PIEIRE

Un lup noaptea vrând să intre tiptil la vr'o oerie,
Nimeri din întâmplare tocmai într'o câinărie.
Simțindu-l pe sur aproape, câinii toți s'au întărtat.
Lătret, urlet, framăt mare, ca în iad au ridicat.

Inarmați cu puști, ciomege,
Vânătorii se grăbesc, care di'ncotro să-alerge.

Câinii în a lor iuțeală
Dau pe unde pot năvală.

„Nu lăsați, băieți!” le strigă un vânător mai bătrân.
Dați lumină! dați lumină! să-l prindem viu pe păgân.”

Un alt scăpără îndată,
Și când la gard: ce să vadă!

Lupul cinchit¹ într'un colț,

Cu ochi crunți, cu păr pe dos, clănțănea din dinți la
toți,

Dar văzând că nu-i de șagă, că pieiri i s'a ales:

„Oameni buni! le zise, stați!

Și voi, câini, ce-mi sunteți frați!

Eu aicea sunt trimis

Sol dela neamul lupesc

Pace să statornicesc.”

(Sigură ca la războaie: veșnică, nestrămutată,
Până la'ntâia gâlceavă cu care pacea-i curmată).

Prigonirile pornite între noi să le lăsăm,
Și prieteșug, credință unii altora să ne jurăm.

¹ Cinchit - stârcit, așezat pe vine, cuvânt întrebuințat în Moldova. (N. R.)

Vitele fără de grijă vor petrece despre noi,
Și chiar însuși noi de alții vom păzi bieteles oi...”
„Ei, măi dragă! îi răspunse vânătorul cel bătrân:
Tu ești sur, dar eu sunt alb, și'n deprindere-mi rămân
Ca cu lupii să mă'mpac
Când de piele îi desbrac
Și prind de pe bot parale¹:
Dați băieți, fără cruțare!”

¹ Cel ce înfățișează un bot de lup, primește o hotărîtă plată. (N. aut.)

DOI CĂINI

Un câine de neam dulău,
Prielnic, credincios cătră stăpânul său,

Odată a văzut
Pe vechiul cunoscut,
Juju, cățel tărcat,

Ce din ogradă an în curte s'a luat,
Și carele acum la o fereastră'n casă,
Șezând pe un covor de cele mai frumoasă,
Afară mândru se uita.

„Jujucă: ce mai faci mata?”

Intreabă câinele din coadă dând încet.

(Acesta între câini e semnul de respect)

„Îți mulțumesc, mon cher! răspunse lui, Juju,
Sunt bine. Dorm, mănânc, alerg, mă hârjonesc,
Și pe saltele moi când vreau mă tăvălesc.

Dar spune-mi: ce faci tu?”

„Eu sunt ca pururea. Răbd foame, ploaie, ger,
Păzind ograda la boier;

Dorm lângă poartă, sau cu caii,
Și dela bucătari ades mănânc bățai.

Ba ieri și un fecior trei lovituri mi-a tras,
Pentru că n'am lătrat la vreme și la ceas.

Dar tu, Juju, cu ce'ntâmplare
Ai căpătat favor asupra-ți așa mare?
Ce slujbă la stăpân în faptă îplinești,
Fiind atât de mic, în ce te bizuești?”

„Eu! a răspuns Juju, mă mir de întrebare!
Eu fac apporte¹ și joc ca omul în picioare!”

Din oameni iarăși sunt la soartă în favor,
Pentru că'n două labe știu a umbla ușor
Și fac apporte
Când pot.

¹ *Apporte* - imperativ delă verbul francez *apporter*, porunca adresată câinilor de vânătoare (N. R.)

M U N T E L E

Un munte se trudea de facere cumplit.

Trei zile a vuit,

Incât se clătina pământul de sub el;

Dar în sfârșit s'a desfăcut,

Și a născut:

Un șoricel.

Această fabulă ca muntele e veche,

Eu însă să vă spun secretu-i la ureche.

Sunt oameni dela care aștepți

Minuni să vezi;

Așa vuesc de tare,

Când ei se socotesc că au vreo treabă mare;

Iar cercetând în faptă,

Găsești isprava lor deșartă.

Spre pildă, eu ades scriu, șterg și iar gândesc,

De parcă o epică poemă născocesc;

Iar după trudă multă

In faptă mă trezesc cu o făbuliță scurtă.

LUPUL ȘI ȘOARECUL

In turmă lupul sur o oaie a răpit,
In codru s'a ascuns
Și pe mâncat s'a pus.
Iar șoarecul a mirosit
Aproape de mâncare;
Din borticica lui cu pază a ieșit,
S'a furișat prin frunzișoare,
Și tocma' de sub lup furând o fărâmătură:
Țuști iute'n crăpătură.
Iar lupul a pornit un răcnet foarte mare,
Urlând: „săriți! Tâlharii!”

Asemenea s'a întâmplat
In târg o întâmplare:
Dela jăcuitor¹, tâlharii au furat
O pungă cu parale,
Iar el la castie² îndată a reclamat.

¹ Jăcuitor - jefuitor, cuvânt întrebuințat în Moldova. (N. R.)

² Castie - instanță judecătorească în vechiul drept românesc. (N. R.)

ORACOLUL¹

Intr'un templu idolesc,
Era un zeu de lemn cu dar proorocesc;
El sfaturi și poveți la tot poporul da.
Pentru aceasta sta
In aur și argint, spre slavă ferecat²,
De jertfe'mpresurat,
De rugi asurzit
Și de miroazme'nădușit.
Toți în Oracol credeau, fără'ndoială.
Dar deodată, vai! ce lucru de sminteală!
Oracolul slăbit,
Cu totul s'a schimbat și s'a nimicnicit.
In loc de adevăr, el tot minciuni croia.
La cei ce mângâieri, sau sfaturi îi cerea.
Iar pricina era:
Că'n zeul cel deșert un jertfitor intra,
Și de avea el minte,
Apoi oracolul rostea cerești cuvinte.
Dar când intra în zeu
Vreunul nătărău,
Atunce vai de cei
Ce mai credeau în zei.

¹ Oracol - răspuns pe care popoarele ce credeau în zei își închipuiau că-l primesc dela aceștia; în realitate, mijloc de diversion, utilizat de conducători pentru a înșela buna credință a maselor și a o abate în sensul dorit de ei. (N. R.)

² Ferecat - umbrăcat în metal. (N. R.)

ELEFANTUL ÎN DOMNIE

Cine-i tare și mare,
Dar minte nu prea are,
Nu-i bine, cât de bun la inimă să fie.
Pe elefant l-a pus în codri la Domnie,
 Și după neam ei toți,
Dela străbuni până la strănepoți,
 Au îndestulă minte.
Dar este rar, acel prea fericit părinte,
 Să-i iasă buni copiii toți.
Și elefantul meu, oricum era de mare
A înțelegerii n'avea îndemânare.
Iar blând și plin de bunătate
 Era, cât nu se mai poate;
Și iată că la Domn, au dat bieteles oi
O jalbă zicând: că lupii răi pe noi
 De tot ne jăcuiesc.
„Tâlharii, barbarii, dar cum îndrăsnesc!”
A zis duiosul Domn, iar lupii se'ndrepta
 Ș'așa urla:
 — Măria Ta!
 De noi nu te'ndura,
Căci singur ne-ai dat ordin astă iarnă
 S'avem cu toții blană,
Iar oile părăsc, c'așa sunt învățate:

Noi n'am luat mai mult decât pelcea¹ de frate."

— „Atâta!” Domnul răspunde.

Să știți că strâmbătați la mine nu'ți ascunde,
Vă hotărăsc de acuma de o oaie o pelcică,
Și niciuñ păr mai mult, nimică.

¹ Pelcea - pelicică. (N. R.)

PETRENI ȘI BISTRIȚA

Petrenii au ieșit cu totul din răbdare,
Ne mai putând suferi
Ei, pagube sdruncinatoare,
Pe care nu le putea feri:
Pentru că'n tot anul, Cuejdiu¹ nimic
Pe mulți a sărăcit.
Dar cine e deprins ca viermele în hrean
Greu schimbă locul lui, unde a trăit ani.
Așa dar, târgul tot s'a sfătuit,
Să dea jalbă la Bistrița cea mare,
Prin care arătând dovezi lămuritoare
De păgubirile ce mulți au suferit,
Și suferă neconținut,
Zicea: „Că pe Cuejdiu precum și Bistricioara²
Nici într'o primăvară
Nu se stăvesc³ cu moară
Și case cu zaplaz, ba uneori vite
Le sunt primejduite”
Deci dar, ei socotind că Bistrița cea mare
Va face celor mici căzută înfrânare,
Ca una ce folos de obștie aduce:
Căci plute la Galați, cu cherestele duce;
Au mers cu jalba, dar știți ce-au văzut?

¹ *Cuejdiu* - pârâu ce trece prin Piatra-Neamț și se varsă în Bistrița. (N. R.)

² *Bistricioara* - pârâu ce trece prin Piatra-Neamț și se varsă în Bistrița. (N. R.)

³ *stăvoi* - a statornici, cuvânt întrebuințat în Moldova. (N. R.)

Pe însuși Bistrița, răpitul lor avut,
Trecând cu valuri plini de spume!

— Tar un bătrân cu minte,

A zis către un alt așa cuvinte:

„Eu știu mai de mult, că oamenii în lume,

Asupra celor mici dreptate nu-și găsesc:

Când ei cu cei mari răpirile'mpărțesc.

D O I R A C I

„E! vezi ce nătărău!
Tot înapoi se dă.”
Așa un rac pe fiul său
Odată ocăra.

— O, bunul meu părinte!
Răspunse racul fiu,
— Cum mergi tu înainte,
Mă iartă că nu știu.
Și dar te rog mă'nvață;
Dă-mi pildă drept povață,
Și apoi, eu după tine
Voi merge foarte bine.

Li grea pretenția fără exemple bune,
Să fie cineva desăvârșit în lume.

TĂRANUL ȘI OAIA

Tăranul a fost tras pe oaie'n judecată
Cu reclamație de criminală faptă.
Iar vulpea pe atunci, fiind judecătoare
Indată a luat pricina'n cercetare;
Și după forme, întâi chemări s'au rânduit
Atât pârîtei oi, cât și jăluitoari¹
Trimese înadins prin vrednic slujitor,
Și adeverințele la tact² s'au primit.

Iar la înfățișare,

Tăranul a propus aceste următoare:
„Cutare lună, zi, cinstită judecată!
La mine doi claponi³ pieriră din poiată,
A căror penele și puful au rămas,
Și oaia singură cu păsările-au mas'.”

Dar oaia a răspuns:

„Că asemenea prepus,
De cine-i prihănit,⁴

Căci toată noaptea ea atuncea a dormit:
Că oaia furțișag nu are din natură,
Precum vecinii câini, vor spune lămurit,
Și mai vârtos că ea nu pune carne'n gură.”

Deci dar, s'a hotărît:

„Așa precum pârîta nu a tăgăduit,

¹ Jăluitoari - reclamantî, în vechiul drept românesc. (N. R.)

² Tact - reședința unei subprefecturi, în trecut (N. R.)

³ Claponi - cocoși scopiți în vederea îngrășării. (N. R.)

⁴ Prihănit - pătat, mânjit. (N. R.)

Că cu acei claponi a mas ¹ într'o ogradă
Apoi e îndestul de sigură dovadă,
Că ea puternică, pe slab a biruit,
Și prin urmare dar, nu cred că s'a răbdat
Să nu-i fi ospătat.

Pentru aceasta eu în cuget zic curat:
Că păgubașului pielcica să se dee,
Iar carnea'n tribunal depozit să se ieie."

¹ A mas - a poposi peste noapte, cuvânt întrebuințat în limba populară. (N. R.)

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
CLUJ-NAPOCA

MOMIȚA LA BAL MASCAT

Un filosof ce aflate
Al științelor secret,
De prin lume adunase
Pentru public cabinet,¹
După sistematic plan:
Scoici, pești din ocean,
Fiare, păsări cu verzi pene,
Bolovani și buruiene,
Crocodil de pe la Nil
Și tablou de Rafail.²
In sfârșit, cel învățat,
De un gust, de o capriță,³
Pentru sine a cumpărat
Mare tânără momiță,
Care-i zic Orangutan,
Și-i de țărmlu african.
In cărți ziua îngropat,
Și'n cerneală împlântat,
După lucru ostenitor
Avea șagă uneori,

¹ *Cabinet public* - un fel de muzeu particular, deschis publicului, în care se expuneau diferite colecții. (N. R.)

² *Rafael* - mare pictor italian. A trăit între 1483-1520. (N. R.)

³ *Capriță* - capriciu. (N. R.)

498.293

Și lăsând d'o parte tomul¹
 Invățatul meu, ca omul,
 Să se poată răsufila
 Cu momița se juca.
 Deci voios vrând să petreacă
 Seara unui carnaval,
 Pus-a straie ca să facă
 Cei momițe pentru bal,
 Ca s'o ducă acolo
 Măscuită'n domino.²
 In costum înăurit
 Contradanțu'³ a mistuit.
 A ei ceafă'i învălită,
 Cu o freză încrețită,
 Pune'n capul cel flocoș
 Un buchet cu fionc⁴ tufos,
 Mijlocul cu brâu încinge,
 Și în scarpe⁵ talpa'i strânge.
 Brâncă⁶ ascunde în mănuși
 Nasul roș ca piperuș
 Ș'al ei bot să nu cunoască
 Le acopere cu mască.
 Așa merg fără ciocoi
 La teatru amândoi.
 Filosoful intră'n sală,
 Și momița cu'ndrăsneală
 Ce cu grație cochetă
 Ține'n brâncă o lornietă.⁷
 Aici află adunare
 Mii lumini, și vuet mare

¹ *Tomul* - volum. (N. R.)

² *Domino* - costum de bal compus din haină lungă și glugă (N. R.)

³ *Contradanț* - dans vechi, într'un ritm foarte viu. (N. R.)

⁴ *Fionc* - fundă, cuvânt întrebunțat în Moldova. (N. R.)

⁵ *Scarpe* - pantofi foarte ușori de femeie. (N. R.)

⁶ *Brâncă* - labă de animal. (N. R.)

⁷ *Lornietă* - mic ochian de teatru. (N. R.)

Sărituri, cacofonie,¹
Haruri² date cu chirie.
Fiecare ca turbat
Intră unde'i îndesat.
Unul altuia în pripă
Sub nas și'n ureche țipă.
Multe măști sunt frumoase
Dar ca lumea's mincinoase!
Aici vezi pe un nălban³
Avânt portul și organ
Unui doftor la consult,
Latinește vorbind mult,
Vezi din școală un băiet
Cu cunună de poet
Ș'advocatul cel limbut
Joac'aice un rol de mut!
Prin acesta iarmaroc,
Ai mei oaspeți își fac loc,
Filosoful prin desime
Trece, dar nu-l caută nime,
Al momiței pas mărit
Și străina ei figură
Asupra-i tot'au țintit
Adunării căutătură.
Cu zâmbire fiește-care
Îi șoptea niscai cuvinte,
Dar momița cu'ngâmfare
Tăcând, trece înainte.
O asemenea tăcere
Și măreața ei vedere,
Pe toți umple de mirare,
Incât sună întrebare,
Cine masca acea să fie?

¹ *Cacofonie* - amestec de sunete muzicale neplăcute. (N. R.)

² *Haruri* - grații, în româna mai veche. (N. R.)

³ *Nălban* - potcovar, în româna mai veche. (N. R.)

Și idei s'aud o mie.
Cu respect unii se'nchin.
Crezând că-i un graf¹ străin.
Unul zice: l-am aflat
Ne arat'a sale odoare
Al Ungariei magnat²
Altu'apoi: o, frățioare!
Din tăcerea sa nu vezi
Că'i un milord³ Irlandez?
Jură însă al lui vecin
Că'i de China Mandarin⁴
Fieștecine-a socotit
Că pe mască a ghicit,
Pre ea toți în jur urează
Și i se recomandază.
Iată pentru randevu
Dă actrița un bile-du⁵,
Poliță-i dă bancherul,
Minunatul hap spițerul.
Cu'n cuvânt pe cea momiță
Toți o cred d'aleasă viță.
Ii fac curte și'i se pleacă
Ca protector să și-o facă.
Iar pe omul învățat
Nici în seamă l-au băgat.
El atunci, plin de mânie,
Ast'a lumii nebunie
Ca să rabde nu mai poate,
A momiței mască scoate
Ș'apoi zice astă vorbă:
„Fără creier, turmă oarbă!

¹ Graf - titlu dat în trecut unora din clasa nobiliară germană. (N. R.)

² Magnat - titlu general dat în trecut nobililor unguri. (N. R.)

³ Milord - expresie de politețe adresată lorzilor englezi. (N. R.)

⁴ Mandarin - funcționar public chinez. (N. R.)

⁵ Bile-du - (billet-doux), cuvânt francez însemnând scrisoare de dragoste. (N. R.)

Tot e bun care-i străin,
Vezi la cine te închini!
Sistema'ți-ii părtinire
Interesul și'njosire
Meritul cel învățat,
Cugetul cel mai curat,
Sentiment de omenire
N'au la tine prețuire,
Și mai bine'ți place o chită
Ce'n minciuni îmbrobodită,
Neștiință și'nfoiere
Le ascunde prin tăcere!"

OCHII ȘI NASUL

Urma ceartă odinioară între ochi ș'un nas vecin
Cui din doi, după dreptate, ochelarii se cuvin.
Avocat se făcu limba și pe nasul apăra,
Iar urechea prezidentul, a ei ziceri asculta.
Atunci limba cu talent,
A zis cătră prezident,
Dreaptă pleacă-ne ureche,
Să auzi dovezi o mie
Prin înscris și prin mărturie,
Cum din vremea cea mai veche,
Neam de nas tot necurmat
Ochelarii au purtat,
Și-i se cade cea moșie
Trecută'n paragrafie¹
O comisie de mazili,²
Rânduită chiar pe nas,
Au găsit că'ntre movili
Brazda ce-ochelarii au tras.
Tribunalul va ierta
Să pot pilde arăta:
Fața dacă ar fi rămas
De'ntâmplări să n'aibă nas,
Cine ar fi acel măgar
Ca să poarte ochelari?

¹ Paragrafie - prescripție, (N. R.)

² Mazil - un fel de vătășel în slujba boerilor. (N. R.)

Din aceste lămurit
După legi am dovedit:
Cum că pentru nas anume
Ochelarii s'au urzit,
Ș'ochelarilor în lume
Post pe nas s'a rânduit!
La această limbuție,
Bravo'n sală a răsunit,
Iar nasul de bucurie
De trei ori a strănutat!
Dar dibacea noastră limbă
A ei sistemă o schimbă,
Și chiar pentru altă parte
Paragrafuri tot din carte
Așa vederate a scos
Că a dovedit pe dos,
Fără niciun pic favor
Nici prepus de strâmbătate,
Cum că ochii au dreptate
Peste ochelarii lor.
Dar urechea care'n faptă
A limbei a înțeles
Mituire în proces,
Hotărîre'ncheie dreaptă:
„Nasul drit¹ de proprietar
Aibă peste ochelari,
Ochii se vor mărgini
Pre ei numai a privi!”

¹ *Drit* - drept, cuvânt întrebuințat odinioară, azi ieșit din uz. (N. R.)

M U S C A

Dela arat un plug
Venea încet spre casă,
Și la un bou pe jug
O muscă se-așezase,
Iar ei spre'ntâmpinare
O altă muscă'n sbor
Ii face întrebare:
„De unde, dragă sor'?”
„Și mai întrebi de unde!”
Ei, musca îi răspunde
Cu'n aer supărat.
„Au nu pricepi ce facem?
Nu vezi, că noi ne'ntoarcem
Din câmp dela arat!”

Spre laudă deșartă
Mulți zic: noi am lucrat;
Când ei lucrează'n faptă
Ca musca la arat.

PAINGUL ȘI BONDARUL

*Talentele în lume ce nu aduc folos
Sunt foarte de prisos.*

La negustor de pânză, paingul în dugheană
Văzând cum mușterii la cumpărat se'ndeamnă

A zis în gândul său:

„Eu cu talentul meu

Pot face o cercare

Mai mult izbânditoare,

Decât un negustor

Ce cumpără și vinde product străin cu spor.

De mâine dimineață deschid o magazie

De-o nouă pânzărie,

De care omul încă pe lume n'a țesut.”

Așa a zis paingul, așa a și făcut,

Și'n colț la o fereastră și-a săvârșit lucrare,

Dar peste așteptare,

Cu mătura, băiatul a doua zi l-a tras

Afară din dugheană,

Și truda-i a rămas

Fără luare'n samă.

Atunci mâhnit paingul, se'ntoarce la bondar,

Și'i zice: „Vezi cum omul jaluz¹ disprețuește

Orice talente mari.

Tu înțelegi mai bine: te rog dar hotărăște,

¹ Jaluz - gelos, franțuzism. (N. R.)

Ce pânză-i mai subțire?"
„A ta, nu'i îndoială, bondarul a răspuns,
Dar nu e deajuns
Această însușire;
Căci pânza e menită să'mbrace, să'ncălzească,
Ca să se prețuiască!"

CÂINELE LĂTRÂND

Am, am instinct de câine
Să latru până mâine;
Vreau să răspund menirii de câine credincios,
Cei buni pe lângă mine pot trece'n bună pace,
Iar cei răi să se teamă! Eu am cu ei a face.

„La ei dau furios,
Am, am, am drit de câine
Să-i latru până mâine.”

Așa bătea'ntr'o noapte în târg la negustor
Un câine păzitor.

— Mă mir, îi zise oaia, tot dela acea casă,
Cum nu urăști lătrând,
Cum lumii nici nu-i pasă
De-un câine hămăind,
Și cum poți tu alege
Pe răi din acei buni?

„Pot, câinele răspunse, eu am instinct, am lege
De-a nu spune minciuni.

Vezi ist trecător simplu ce merge cu pas mare,
Statornic așezat;

El este bun, își cată de drum cu nepăsare
Și trece nelătrat.

Dar iată, un rău vine! Vezi-l cum tot pândește,
Se trage încetișor;

În gându-i furțișaguri, prădări închipește,
E gata de orice crimă, e gata de omor,

O! am să-l latru tare.

Am să-l veghesc la lume spre pildă, spre'nfruntare,
Și'n ograda noastră un pas
Nu am să-l las!
Imi asvârle-o pâine,
Vrea să mă ademenească pornit de cuget rău!
Eu disprețuesc harul, am, am să bat mereu."
Atunci stăpânul casei a alergat la câine,
De care avu noroc,
Căci răul era gata să-l prade dându-i foc,
El netezi dulăul și-i zise: „Ar fi bine
La îndatoriri în parte să fim noi toți ca tine.”

VĂRUL PRIMAR

Sub lavițe'n cămară
Toți șoarecii de frunte făcuse odinioară
Stat mare între ei,
La care hotărăsc cu multă scumpătate,
Că în a lor cetate
Să nu se îngăduiască niciunul din acei
Ce nu vor avea coadă, pe un temei puternic:
Că șoarecul nevrednic
Să-și cruțe coada sa,
La întâmplări mai grele
Cetatea va lăsa
In prada mâței rele.
Se vede că ei coada o au semn de trufie,
Sau merit osebit;
Precum la noi fu barba cu titlu de cinstit.
Oricum pricina fie
A șoarecilor act
Sub lavițe la tact
S'au pus în împlinire.
La următoarea însă obștească întrunire,
Un șoarec fără coadă cu cei de frunte sta
Și pricini cerceta.
Alt*șoricel cu laba vecinul își ghiontește
Șoptindu-i: „Nu vezi, frate, ce rău ni se gătește!
Cum poate fi primit
Un șoarec prihănit
In astă precinstită de cozi lungi adunare?

Și tu bătrân ales
Păzești tăcere mare.”
— Păzesc tăcere, dragă, căci el mi-i văr primar.
„Destul, am înțeles.”

Nici în vizuini oare
Hatârul¹ lege n'are?

¹ *Hatâr* - bun plac, cuvânt de origine turcească. (N. R.)

UMBRA ȘI OMUL

Un om nu prea cu minte
Să-și prindă umbra vrea,
Dar când pornea'nainte
Și ea mergând sporea,
Iar ea fugea mai tare
Și ori cu ce o alunga
Tot umbra nu se da.
Când ostenit de goană, el îndărăt se'ntoarse
Atuncea ea din urmă cât coala îl luase.
Așa'i acea nălucă, nătângă și fatală
Ce pururea ne'nșală
Sub nume de noroc,
Și după care unii, necontenit s'alungă
Dar nu pot să'l ajungă.

NADA ȘI CHITICUL ¹

Deși n'am darul de ghicit,
Văzând însă pe flutur pe lângă lumânare,
Prezicerea-mi îndată își are a ei urmare:

Că el nu scapă nepârilit!

Aceasta-i o asemănare,

Din care cititorii pe samă-și vor opri,
Ce bunele lor simțuri în parte vor dori.
Iar eu aud adese iertând întâi greșeală
Sub nume de o glumă, de cuget trecător;
O! toate trec pe lume! dar fapta rea-i fatală,
De-a ei ademenire nu poți scăpa ușor.

Judecătorul care

La'ntâia lunecare

Vrea cugetul s'adoarmă cu pilda unor alți,
Să știți că'n mârșăvie va'ntrece pe ceilalți.
Un cămătar ce-o dată luă pe an dobândă
Cât capete, e'n stare pe tatăl său să vândă.
Un avocat ce crede să facă negrul alb,
După a mea părere are moral cam slab.

Un june crescut bine,

Dar prea'ncântat de sine

În oarba'i îngâmfare pe loc e cap stricat.
O jună frumușică ce curte nu primește,
Mai mult însă cu unul prin unghiuri șoptește
Și e nepăsătoare către al său bărbat...

¹ *Chitic* - pește mărunț, cuvânt întrebuițat în Moldova. (N. R.)

Se află pe un luciul oricând de-alunecat.
Acela care-i place tot intrigi să adune,
Umblând din casă'n casă, le învață de minune,
Dar mai târziu... văd că sporul de vorbit
M'ar da de gol la lume că am îmbătrânit,
Căci vremea către toamnă se face mai ploioasă,
Iar vârsta înaintată de vorbă bucuroasă.
Să las dar alte pilde și fabula să-mi spun,
Așa precum mi-a spus-o și mie un om bun.

La heleșteu, nu mare, în unda-i acea lină,
De caracudă plină,

Cu undițe, băieții și leneșii din sat
Chitici de toată mâna undia neîncetat.
Unditul ca și pânda vrea mai ales răbdare...
De multe ori pescarul în lungă așteptare
La legănânda plută se uită neclintit:

Ea piere; el smâncește
Și'n loc să tragă pește,

Se'ncredințează că nada i-a lipsit;
Chiticul de sub mână îi și făcu răpire.
Astfel un chitic sprinten, sumeț din a lui fire,
Cam înșela adese și pe pescarii mei.
Dar nu-i trecu pre multe; căci într'o zi, când
Undiau întru răbdare, chiticul se'ncântase

Și caracude mii
În preajmă-i adunase:

„Uitați-vă, le zise, cum stau de laolaltă
O nadă... două... trei...

L'al patrulea... adio pre fericita baltă
Și toți chiticii vii!

Așa, el adevărul târziu l-a priceput:
Că de ademenire să fugi la început.

FRUNZELE ȘI RĂDĂCINA

Intr'o zi de vară, lină, călduroasă,
Răspândind în vale umbră răcoroasă,
Frunzele pe arbori vesel dănuiau
Și cu zefirașii astfel se șopteau :
„Dulce e viața frunzelor, când ele,
De rouă lucinde, mândre tinerele
Lumea înverzesc
Și o răcoresc.

Călătorul pașnic, obosit de cale,
Oricând se arată în a noastră vale,
Sub arbor el stă
Repaos de-și dă.

Mândre fetișoare locul vin să prindă,
Vrând la umbra noastră hora să întindă;
Și cel păstorăș

Le cântă de jale'n al său flueraș.
Iar de primăvara, chiar privighetoarea,
Cântăreța văii, cea fermecătoare,
In desimea noastră mult s'a răsfățat
Și ne-a tot cântat.

Apoi, când românul doina hăulește,
El pe frunză verde întâi o numește;
Insuși zefirașii, voi ne legănați
Și ne desmierdați.”

„Dar spre neuitare,
Nu se cade oare,
Frunzelor le zise un glas din pământ,

Despre rădăcină vreun bun cuvânt?"
„Cine-i rădăcina și cum de cutează
Cu noi să se certe, când nici se'nsemnează?"

Frunzele pe arbor zise vâjâind,
De ciudă plesnind.

Rădăcina face arborul să crească,
Și peste tot anul frunză să renască,

Le răspunse ea,
In alt chip ființă voi nici nu ați avea.

Să țineți dar minte

Aceste cuvinte:

Viața vegetală,

Viața socială,

Totului atârnă

De la rădăcină.

VULPEA DUIOASĂ¹

In timpul primăverii, un tânăr vânător
Ucis'o păsărică; și prin a lui urmare
Făcu un rău mai mare,
Căci puii ei rămaseră sărmani în cuibușor!
Abia ieșiți din ouă, goi, cruzi, fără putere;
De-a foamei grea durere,
Ei casc din pliscușoare, cer milă pliscuind;
Cer hrană ș'aripi calde pe mumă rechemând;
Dar muma nu-i!... când iată
O prea cinstită vulpe pe-acolo se-arată
Și de sub cuib începe a predica așa:
„Ce inimă'mpietrită nu s'ar înduioșa
Văzând aste ființe atât de neferice!
Voi pasări ce sburați
In preajmă-le pe-aice,
Cum nu vă îndurați
Ca să le ajutați?...
Tu, cuculeț, vecine?
Tu schimbi acum la pene, și oare nu'i mai bine
Ca să aduci pe toate în cuibul de orfani?
Tu, ciocârlie dragă, ce cânti a ta plăcere
In leagănu-ți de zefiri... au doar nu simți durere
De ticăloasa stare acestor sărmani?
O! tu, mierlușcă dulce, tu trebui să fii bună;

¹ Această fabulă a fost compusă la anul 1877 și ded'cătă unui mare vânător de epitropi care, ca și vulpea noastră, a smuls adesea tiul-lele orfanilor căzuți sub epitropia lui (Nota lui Donici)

Sburând pe jos adună
Și adu viermișori
La bieții puișori.
Iară tu, privighetoare,
Ce cu a ta cântare

Ai fermecat o lume... Adoarme-i și pre ei
În melodii plăcute, în desfătări de zei.
Cu-așa mijloace bune, cu-a voastră duiosime
Voi veți asigura
A lor viitorime,
Și când ei vor sbura..."

Atunci un vântișor

Făcu să aibă vulpea tului pe botișor!...
Acel ce-i bun în fapte, la vorbă nu sporește;
Tăcând el bine face! Iar cel ce te-asurzește,
Că de orfani i-e milă, pândindu-i neîncetat...
Acela nu-i curat!

Și oamenii adese, în faptă generoasă
Sunt vulpea cea duiosă.

MUȘTELE ȘI ALBINA

Două muște sprintenele,
În țări străine porneau;
Și pe albină cu ele
Cam astfel o îmbiau:
„Hai să mergem, surioară!
Papagalii toți ne-au spus
Că pe-acolo-i numai vară;
Soarele n'are apus.
Libertatea predomineste
În tot ce-i viețuitor,
Și dreptatea nu scutește
Nici de muști ucigător.
Iar aicea... oh! ce soartă!
Să trăiești în țara ta
Aci vie, aci moartă,
Fără a te desfăta.
Păianjenii pe la țară
În mreajă ne potopesc;
Iar prin târguri, peste vară,
Ca pe dușmani ne gonesc.
Apărători, rea hârtie
Toate s'au descoperit;
Vii să guști din farfurie
Și pe loc te-ai otrăvit.
La mezelicuri capace
S'au răspândit deajuns;
Apoi răul ce ne face

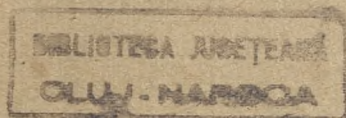
Paharul cu miere uns!..."
— Cale bună, muști, de-aice!
(Le zise albina lor)
Nu veți afla desfătări.
Eu rămân, căci sunt ferice,
Și în țară-mi voi să mor.
Pământenii, mic și mare,
Ai mei faguri toți iubesc;
Și pentru a mea bună stare,
Vara, iarna, îngrijesc.
Iar voi unde veți duce,
Dacă și'n acele țări
Vreun bine nu-ți aduce,
Acel ce pentru a lui țară
In faptă face folos,
Orice rău îl împresoară
Nu o lasă bucuros;
Iar cel ce nu lucrează
La edificiul comun
Singur se expatriază,
Căci nimic nu face bun.

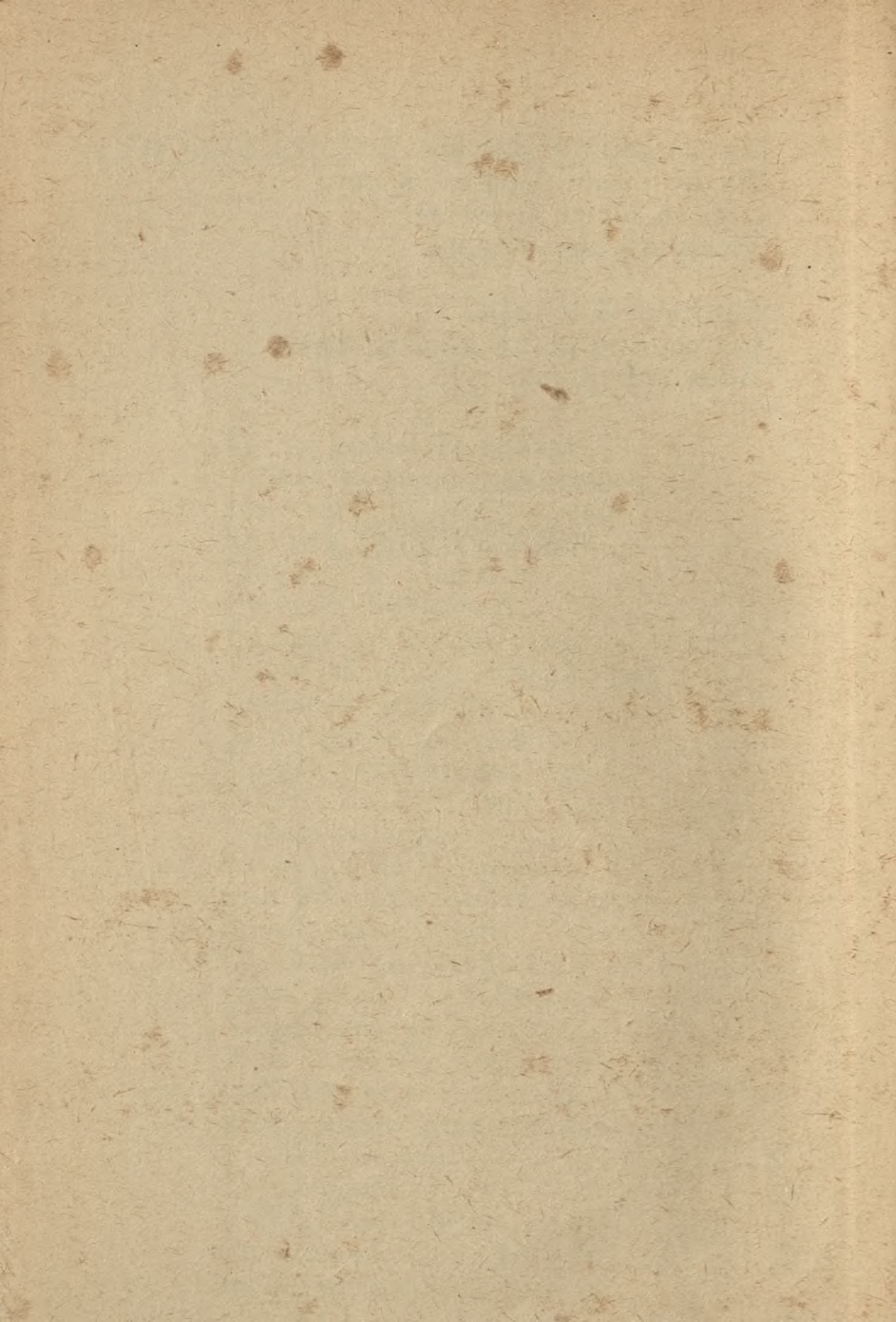
COCOSTÂRCUL ȘI VULPEA

Pe un cocostârc călător
Vulpea la masă îl chemă,
Dar în loc de ospăț cu spor
Pe discul lat află o zeamă,
Limpede și chiar latura
Fără de duminicătură.
Pasărea cu lungul plisc,
Vrând să mănce, toacă'n disc,
Ostenește sărmănica
Și nu'ngHITE mai nimica.
Vulpea însă, unde-atinge
Soarbe tot, și'n urmă linge.
Cocostârcul supărat
Ăst ospăț nu l-a uitat.
Și-a înturna vrând, neplăcuta
Daună, care-a pățit,
La masă pe prefăcuta
Acea vulpe o-a poftit.
Vulpea vine la amiază
Și la masă se așază,
Unde-un miros priincios
Menia vulpii prânz gustos,
Dar bucate
Delicate
Vede'nchise 'ntr'un vâsuț
Cu grumazul lung și'ngust.
In el, pliscul bine încape

Dar căscatul vulpei bot
Sta de prânz departe-un cot;
Deci cu foame și rușine
Vicleana vulpe rămâne.

Bucatele să le pape,
Cel ce vrea pe un altul să înșele
Ades suferă mai rele.

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
Prefața	3
Vulturul și albina	11
Greierul și furnica	13
Lupul și cucul	14
Vulpea și bursucul	16
Vulturul și paingul	18
Momița și două mâțe	20
Două poloboace	22
Racul, broasca și știuca	23
Leul la vânat	24
Vulpea pedepsită	25
Lupu nazîr	26
Veverița	27
Lupul și motanul	29
Râul și heleșteul	31
Ursul la prisăci	33
Momița și oglinda	35
Lupul la pieire	37
Doi câini	39
Muntele	41
Lupul și șoarecul	42
Oracolul	43
Elefantul în domnie	44
Petrenii și Bistrița	46
Doi raci	48
Țăranul și oaia	49
Momița la bal mascat	51
Ochii și nasul	56

	<u>Pag.</u>
Musca	58
Paingul și bondarul	59
Căinele lătrând	61
Vărul primar	63
Umbră și omul	65
Nada și chiticul	66
Frunzele și rădăcina	68
Vulpea Duloasă	70
Muștele și albina	72
Cocostârcul și vulpea	74

1800/1

~~140~~